

<p>CO DĚLAT, KDYŽ – INTERVENCE PEDAGOGA Rizikové chování ve školním prostředí – rámcový koncept Příloha č. 10 <i>Název: Vandalismus</i> <i>Autor: Mgr. Jarmila Kaplanová, Mgr. Zdeňka Procházková</i></p>	
<p>Typ rizikového chování</p>	<p>Vandalismus patří mezi jevy rizikové, škodlivé a jdoucí proti stávajícím společenským normám.</p> <p>Jako vandalismus se označuje svévolné poškozování a ničení veřejného i soukromého majetku či podobných statků, které nepřinášejí pachateli žádné materiální obohacení a pro které pachatel zpravidla nemá žádný motiv - většinou tak koná jen pro vlastní potěšení či pro potřebu odreagovat se. Často k němu dochází pod vlivem alkoholu nebo jiných drog.</p> <p>Pod vandalismus řadíme projevy chování, které jsou namířené proti druhé osobě či skupině lidí a jejich majetku. Jedná se např. o poškozování a ničení veřejného a soukromého majetku či věcných hodnot, ničení přírody, kulturních a společenských objektů.</p> <p>Vandalismus bývá páchan často ve skupinách, např. vrstevnických partách. Někdy ho lze proto vnímat jako projev skupinového protestu, provokace, upozornění na sebe. Toto chování bývá typické zejména pro dospívající. V některých případech může být specifickým projevem agresivního chování sloužící např. k uvolnění nahromaděné frustrace.</p> <p>Ve škole se jedná nejčastěji o poškozování školního majetku či věci spolužáků. Útoky na věci mají za následek jejich úplné zničení (ulomené části nábytku, prokopnuté dveře, zničené školní pomůcky, učebnice části oblečení apod.). Mezi poškozování školního majetku řadíme také sprejerství (čmáranice a nápisy na zdech nebo školním nábytku, apod.). Primárním motivem sprejerství nemusí být záměrné poškození majetku, ale např. kreativní vyjádření sebe sama u dospívajícího jedince (avšak společensky netolerovaným způsobem).</p> <p>Druhy vandalismu (Zimbardo, 2005):</p> <ul style="list-style-type: none"> • hrabivý – např. rozbíjení automatů – cíl získat vhozené mince; • taktický – cílem je upoutat pozornost; • ideologický – upozornit na vlastní postoje nebo požadavky; • mstivý – má podobu odplaty za skutečnou nebo domnělou křivdu, • odplata za něco (např. žák ničí majetek školy jako pomstu za chování učitele nebo špatnou známku); • hravý – např. sázka o to, kdo rozbije více oken, pouličních lamp apod.; • zlostný – jako výraz zloby nebo závisti (např. ničení drahých aut). <p>Agresivita a násilí Agresivní chování z hlediska sociální patologie můžeme definovat</p>

	<p>jako porušení sociálních norem, jako chování omezující práva a narušující integritu sociálního chování. Jedná se o tendenci k útočnému a násilnému jednání vůči druhé osobě či okolí. Násilí bývá někdy za agresivitu zaměňováno. Jedná se o pojem používaný pouze pro lidské jednání či chování (Fišer, Škoda, 2014).</p> <p>Vandalismus je specifickým typem agresivního chování pozorovaného u lidí. Takové jednání bývá i trestné a také jej můžeme označit jako delikventní. Vandalismus můžeme charakterizovat jako logicky nezdůvodnitelné poškozování a ničení veřejného i soukromého majetku. Toto jednání nepřináší pachateli žádný materiální zisk. Pachatel se tohoto jednání dopouští pouze pro vlastní potěšení či pro potřebu odreagovat se. Jedná se o akt zvůle. Tu jedinec ukazuje proto, aby demonstroval, že on sám kontroluje svoji moc.</p> <p>Vandalismus často patří k životnímu stylu adolescentů, který je často doplňován i dalšími sociálně patologickými jevy.</p> <p>Porozumění motivačnímu pozadí tohoto chování je cestou k odlišení vandalismu od obdobných projevů chování.</p> <p>Motivace k vandalismu:</p> <p>Důvody pro takové chování jsou nejrůznější a pro vypořádání se s tímto jevem je třeba se jimi v každém konkrétním případě zabývat. Jestliže se jedná o záměr a cíl, pak je třeba použít vůči žákyni/žákovi jiné opatření, než když se jedná o snahu na sebe upozornit, vyrovnat se spolužákům a spolužačkám nebo o následek šikany, či její doprovodný projev. Dále může být příčinou např. nuda, prázdnota, radost z ničení, potřeba stát se členem party a získání pozice a obdivu v partě, ukázka vlastní odvahy a síly před vrstevníky, získání zájmu osob opačného pohlaví, pomsta (Fišer, Škoda, 2014).</p> <p>Vandalismus (včetně sprejerství) se může pojít s dalšími delikventními projevy chování, což dokládají i některé studie (Kraus, Hroncová, 2010). Z toho důvodu je vhodné těmto projevům (a těm, kteří se tak projevují) věnovat zvýšenou pozornost, jelikož se může jednat o viditelné projevy nezdravého vývoje dítěte (vlivem sociálního znevýhodnění, rodinného zanedbávání nebo důsledkem osobnostních či vývojových obtíží), (Fišer, Škoda, 2014).</p> <p>Výchovný styl ve velké míře ovlivňuje osobnost dítěte, jeho chování a způsob přijímání pravidel. Stejně jako v rodině, tak i ve škole vede nesprávný výchovný styl u mládeže ke vzdoru, protestu, odporu. Tento vzdor může být dáván najevo prostřednictvím agrese vůči věcem dostupným ve školním prostředí – žáci ničí vybavení školní třídy (lavice, židle), školní pomůcky (ať již v majetku spolužáků nebo v majetku školy), hygienické zázemí nebo šatny (stržená splachovadla, vytrhané vodovodní baterie, popsané nebo rozkopené dveře) a také samotnou budovu školy (rozbitá okna, posprejovaná fasáda) či majetek samotného učitele (propíchané pneumatiky nebo utržené stěrače na osobním automobilu). Správný výchovný styl (založený na respektování individuality dítěte a podpoře jeho silných stránek) naopak podporuje kooperaci studentů, potencuje zdravý osobnostní růst dítěte a slouží jako prevence veškerých forem</p>
--	--

	<p>rizikového chování, včetně vandalismu. Pod pojmem výchovný styl si můžeme představit způsob výchovy, který je ovlivněn obecnými zásadami, metodami výchovy a výuky a zejména poté osobností rodiče či učitele.</p> <p>Základní dělení výchovných stylů (stejně z pozice rodičů i pedagogů):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Autokratický styl (dominantní, autoritářský) – rodič či učitel vyžaduje úctu k autoritě a výchova je řízena příkazy a tresty. Zpravidla je zde ze strany rodiče či učitele malé pochopení pro potřeby a přání dětí. Děti, žáci a studenti (dále „žáci“), tak mají malý prostor pro samostatné rozhodování a jednání. Tento styl vychovává submisivní, závislé a málo iniciativní osobnosti, které mohou být v dospělosti agresivní k autoritám 2. Liberální styl – tento styl je typický slabým vedením, žáci jsou řízeni velmi málo nebo vůbec, nejsou na ně kladeny téměř žádné požadavky, pokud přece jen nějaké, chybí zde kontrola jejich splnění. Důsledkem této výchovy je, že žáci vykazují velmi nízký výkon, neudrží pozornost. Ve skupině jsou nejisté a je zde nízká efektivita práce s velkým požadavkem na čas. 3. Demokratický styl (autoritativní, kooperativní) – tento styl je považován za nejvhodnější. Rodič či učitel méně přikazuje a dává větší prostor pro samostatnost a iniciativu dítěte. Dochází k častým diskuzím, kdy může rodič či učitel lépe odhalit přání nebo potřeby dítěte. Tento styl je vhodný i pro rozvoj sociálně zralé osobnosti.
<p>Východiska</p>	<p>Teorie související se vznikem rizikového chování:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teorie osobnosti – extraverte, introverte, emoční labilita, emoční stabilita; emocionálně stabilní extravert je více předurčen k delikventnímu chování z důvodu své bezstarostnosti, lehkomyšlnosti, a naopak extravert emočně nestabilní z důvodu své impulzivity, vzrušivosti, agresivity (Kraus, Hroncová, 2010). • Teorie kulturního přenosu – vandalismus je „naučený“ v procesu komunikace s druhými; přenos určitých norem v rámci kultury dané společností, které mohou vést k deviantnímu chování (Kraus, Hroncová, 2010); společnost, která je benevolentní k vandalismu, vytvořila normu, která tento jev toleruje (Kaplanová, 2014). • Teorie sociální kontroly – absence sociální kontroly a selhávání kontrolních mechanismů; teorie předpokládá, že porušování norem je přirozené (Kraus, Hroncová, 2010); pakliže je společností vandalismus tolerován, jde jednoznačně o selhání sociální kontroly (Kaplanová, 2014). • Teorie etiketizační – reakce společnosti na vandalismus; deviantním jednáním se jednání stává až ve chvíli, kdy začne vyvolávat odmítavou reakci (Kraus, Hroncová, 2010); česká společnost sice „naoko“ vandalismus odsuzuje, ale jsou to jen plané výkřiky a vyvolaná odmítavá reakce je typická pro

	<p>české prostředí, tzn. navenek je vandalismus odsuzován, ale nikdo se vážně jeho řešením nezabývá (Kaplanová, 2014).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teorie sociální identity – významná část sebepojetí se odvozuje od příslušnosti ke skupině, partě, subkultuře (Janoušek, 2004); pro vznik vandalského chování je v popředí negativní vliv vrstevnických skupin, které jsou svým uzpůsobením nátlakové – aby se jedinec ve skupině prosadil a nezůstal outsiderem, musí se nátlaku podřítit chováním vyžadovaných skupinou, tzn. chováním nespolečenským, porušujícím normy (Kaplanová, 2012). • Teorie polyetiologické – vznik vandalského chování je důsledek příčin bio-psycho-sociální povahy; hlavní příčinou je duševní zaostalost, charakterová nestálost, deficitní rodinné prostředí a zlí přátelé (Kraus, Hroncová, 2010).
<p>Rizikové a protektivní faktory</p>	<p>Jako rizikové faktory označujeme v primární prevenci takové činitele, které zvyšují pravděpodobnost výskytu rizikového chování u jedince. Faktory protektivní (ochranné) jsou takové, které dopad a účinky rizikových faktorů zmírňují, působí proti nim nebo je kompenzují.</p> <p style="text-align: center;">1. Individuální faktory</p> <p>Rizikové faktory</p> <ul style="list-style-type: none"> • pohlaví • temperament • emoční labilita • úzkostnost • deprese • odolnost v zátěžových situacích • negativní životní události • nízké sebevědomí a sebehodnocení <p>Ochranné faktory</p> <ul style="list-style-type: none"> • sociální dovednosti • emocionální stabilita • pozitivní vztah k sobě samému • odolnost vůči zátěži • výkonnost ve škole <p style="text-align: center;">2. Rodinné faktory</p> <p>Rizikové faktory</p> <ul style="list-style-type: none"> • dysfunkce v rodině • nedostatečný zájem a kontrola rodičů • nápodoba či ztotožnění se s negativními vzory • nedůsledná výchova • slabá rodičovská podpora <p>Ochranné faktory</p> <ul style="list-style-type: none"> • podpora rodičů • soudržnost rodičů • rodičovský dohled

	<ul style="list-style-type: none"> • intolerance vůči rizikovému chování • funkční rodina • dostatečná komunikace • společné trávení volného času <p style="text-align: center;">3. Vrstevnické vztahy</p> <p>Rizikové faktory</p> <ul style="list-style-type: none"> • dysfunkční vztahy s vrstevníky • členství ve skupině s rizikovým chováním • odmítnutí a vyřazení z vrstevnické skupiny <p>Ochranné faktory</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostatek přátel • vrstevnická skupina s přiměřenými zájmy a aktivitami • dobrá interpersonální komunikace <p style="text-align: center;">4. Školní faktory</p> <p>Rizikové faktory</p> <ul style="list-style-type: none"> • nezdravé školní klima • výchovné styly a osobnost učitele • nedodržování pravidel • nerozvíjení individuálních schopností • bagatelizace ze strany učitele • orientace na výkon • demoralizování • zastrahování • zanedbávání vývojových potřeb žáků <p>Ochranné faktory</p> <ul style="list-style-type: none"> • zdravé školní klima • dobré vztahy s učiteli • výchovné styly učitele • srozumitelná pravidla • participace žáků a rodičů • rozvoj individuálních schopností <p style="text-align: center;">5. Komunita, společenství</p> <p>Rizikové faktory</p> <ul style="list-style-type: none"> • nedostatečná nabídka volnočasových aktivit • závadové party • alkohol a další omamné a psychotropní látky <p>Ochranné faktory</p> <ul style="list-style-type: none"> • pozitivní vzory osobností společnosti • dostatečná nabídka volnočasových aktivit
<p>Síť partnerů, spolupráce v komunitě, kraji</p>	<p>Interní prostředí školy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • učitelé (pedagogický sbor) • školní poradenské pracoviště (školní psycholog, školní

	<p>metodik prevence, výchovný poradce, speciální pedagog)</p> <ul style="list-style-type: none"> • školní družiny • školní kluby <p>Externí prostředí školy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně-pedagogická centra • poradenská centra – nestátní neziskové organizace • sociální pedagog • streetworker • pedagogika volného času • rodina • zájmová centra volného času • občanská sdružení pracující s mládeží • nízkoprahová střediska • OSPOD • Policie ČR, městská policie • probační a mediační služba • veřejná správa – obec, kraj <p>Institucionálně vedené volnočasové aktivity (střediska volného času, základní umělecké školy, tělovýchovné a sportovní organizace aj.)</p>
<p>Legislativní rámec (krajské plány, strategie, webové odkazy)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Školní řád • Vnitřní řád pro školská zařízení • Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školní zákon), ve znění pozdějších předpisů • Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č. j. MSMT-21149/2016), ve znění pozdějších předpisů • Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů • Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů • Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů • Vyhláška č. 27/ 2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů • Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů <ul style="list-style-type: none"> • § 228 Poškození cizí věci • Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů <ul style="list-style-type: none"> • § 5 Přestupky proti veřejnému pořádku

	<ul style="list-style-type: none"> • § 8 Přestupky proti majetku • Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů • Obecně závazné vyhlášky, nařízení samospráv (obce, kraje). • Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže. • Strategie prevence kriminality ČR. • Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže pro období 2013-2018. • Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č. j.: 21291/2010-28) • Strategie prevence kriminality a Strategie prevence protidrogové politiky zpracovávané jednotlivými krajskými úřady.
<p>Typ prevence - nespecifická a specifická (všeobecná, indikovaná, selektivní)</p>	<p>Škola a školská zařízení (dále „škola“) je jedním z klíčových subjektů zajišťování primární prevence rizikového chování dětí a mládeže, včetně prevence vandalismu. Největší úlohu v prevenci má oblast základního a středního školství. Probíhá zde především primární prevence v interdisciplinární spolupráci s odborníky (psychology, terapeuti, speciálními pedagogy, koordinátory prevence, pedagogicko-psychologickými poradnami, speciálními poradenskými centry, neziskovými organizacemi aj.). Principem prevence rizikového chování u žáků je taková výchova, která předejde a minimalizuje rizikové projevy chování, povede žáky a mládež k zdravému životnímu stylu, rozvine u nich pozitivní sociální chování, psychosociální dovednosti a schopnost zvládat zátěžové situace.</p> <p>Ve škole musí působit řádně vyškolený pedagogický personál, odborně vzdělaný a celoživotně vzdělávaný školní metodik prevence, výchovný poradce. Dále je vhodná přítomnost speciálního pedagoga a školního psychologa.</p> <p>Primární prevence v oblasti vandalismu je zaměřena na celou populaci mladé generace, tj. na osoby, u kterých ještě nedošlo k projevům tohoto rizikového chování. Jejím cílem je eliminace rizikových faktorů, podpora společensky žádoucího chování, rozvoj kladného vztahu ke společnosti, k sociálnímu prostředí, podpora tvorby společensky žádoucích hodnotových žebříčků, prosociálního chování, zdravého životního stylu a duševního zdraví.</p> <p>V rámci sekundární prevence je cílem včas diagnostikovat problém a určit výchovné, léčebné a jiná opatření k řešení. Je orientována již na osoby rizikové - u kterých je pravděpodobný výskyt společensky nežádoucího a nebezpečného chování, nebo u nich k výskytu rizikového chování již došlo.</p> <p>Terciální prevence se zaměřuje na konkrétní osoby, u kterých se rizikové chování projevuje, a na příčiny vzniku daného jevu. Cílem je předcházení zhoršování vzniklého stavu a recidivě, eliminace následků, resocializace a reedukace.</p> <p>Základním a optimálním řešením rizikového chování je primární a sekundární prevence. Prevence, která zajistí, že dítě či adolescent vůbec nedozrají do fáze, kdy k uspokojování svých potřeb použijí hrubou sílu nebo se zaměří na protiprávní chování.</p> <p>V rámci primární prevence vandalismu se uplatní: Prevence specifická – prevence jednotlivých forem rizikového</p>

	<p>chování (vandalismu, záškoláctví, šikana, kriminalita); formou aktivit a programů, které jsou specificky zaměřeny na předcházení a omezování všech forem rizikového chování. V rámci této specifické prevence probíhá:</p> <ul style="list-style-type: none"> • všeobecná prevence – pro všechny žáky bez dřívějšího zjišťování rozsahu problému nebo rizika; • selektivní prevence – pro žáky, u nichž lze předpokládat výskyt rizikového chování; • indikovaná prevence – pro žáky, jednotlivce a skupiny, u nichž byl zjištěn vyšší výskyt rizikových faktorů v chování. <p>Prevence nespécifická – prevence, která působí na celkovou osobnost dítěte a její žádoucí formování, vytváření, rozvoj, posílení a upevnění schopností odolávat zátěži (psychické i tělesné), stresovým faktorům, negativnímu působení okolí; aktivity podporující zdravý životní styl, osvojování si pozitivního sociálního chování a společenských pravidel, zdravý rozvoj osobnosti a odpovědnosti za sebe a své jednání.</p> <p>Mezi prvky efektivní primární prevence patří interaktivní programy v menších skupinách, vytváření dobrého klimatu ve třídě a skupině, programy pomáhající žákům odolávat sociálnímu tlaku, zaměřené na zkvalitnění komunikace, osvojování a rozvoj sociálně emočních dovedností a kompetencí, konstruktivní zvládnání konfliktů a zátěžových situací, odmítání návykových látek, zvyšování zdravého sebevědomí a sebehodnocení, posilování odvahy, stanovování realistických cílů, zvládnání úzkosti a stresu.</p> <p>Prevenici vandalismu musí zajistit široké sociální prostředí potencionálních „pachatelů“ tohoto společensky nežádoucího jevu. Stejně tak musí působit široké sociální prostředí i při řešení již nastalých situací, tedy bezprostředně po vzniku vandalského činu a vypátrání jeho „pachatele“.</p> <p>Vedle rodiny a školy, jako nejbližších a klíčových subjektů preventivního působení na mladou generaci, musí do procesu předcházení antisociálnímu chování, tj. i vandalismu, vstupovat nejrůznější zájmové organizace dětí a mládeže (střediska volného času dětí a mládeže, skauting, sportovní kluby, základní umělecké školy, ekologická sdružení apod.), široká oblast pedagogicko-psychologického poradenství, orgán sociálně právní ochrany dítěte, sociální kurátoři mládeže a další orgány sociální péče, policejní orgány s preventivně výchovnými programy, obce, kraje, ministerstva a jimi zřizované příslušné orgány (např. v rámci obcí komise sociální, kulturní, volnočasových aktivit). V dnešní době komunikačního boomu je nezbytné zapojení masových komunikačních médií – televize, rozhlasu, tisku, internetu, aby nebyly jen příčinou rizikového chování, ale naopak působily v oblasti prevence.</p> <p>Školy vytváří preventivní program školy, vycházející z Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních.</p> <p>Pedagogičtí pracovníci by měli provádět prevenci rizikového chování dětí a mládeže také vlastním postojem a přístupem k výchově a vzdělávání, být pro žáky vzorem v chování, jednání a řešení</p>
--	---

	<p>krizových situací, být příkladem samostatně rozhodující, zdravě sebevědomé, vzdělané, sociálně kompetentní osobnosti.</p>
<p>Doporučené postupy prevence z hlediska pedagoga (školy)</p>	<p>Obecná východiska při řešení výchovných problémů ve škole Tři hlavní rysy celoškolské politiky pro snížení kriminality mládeže, tedy i vandalismu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pedagogický sbor by měl být jednotný v názorech na standardy chování požadovaného od žáků, a to včetně postupů, které jsou v případě potřeby pro jejich dosažení uplatňovány. • Učitelé se musí chovat jednotně, musí spolupracovat a vzájemně se podporovat ve smyslu co nejvhodnějšího přístupu k disciplinárním problémům. • Škola by měla přijmout soubor opatření, která může aplikovat, a tím žáky motivovat k dobrému chování (např. využívat pochvaly ve třídě či systém odměn za dobrou práci a vzorné chování (Kyriacou, 2005). <p>Praktická východiska vzniku rizikového chování: Snížením příležitostí jednat protiprávně ve školském zařízení a dopouštět se vandalismu, snížíme i četnost samotných případů. Možná řešení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fyzický dohled nad žáky – „dozory“ i o přestávkách v prostorách, kde se žáci mohou pohybovat. • Organizované přestávkové aktivity – nabídnutím nějaké aktivity či zaměstnání může nahradit nudu u žáků a tím předcházet úmyslnému ničení majetku. • Odpočinková (relaxační) místa – tato místa mohou přitahovat žáky k různým rozhovorům, kontaktům atd. • Resocializační pedagogiky (resocializační divadlo, sportovní aktivity, dramaterapie, muzikoterapie, výtvarné aktivity). • Komunikace se žáky. • Vytváření vhodného klimatu ve škole, třídě. • Netolerance jakéhokoli závadového chování. • Zakotvení podmínek zacházení se školním majetkem, včetně sankcí a náhrad do školního řádu, a prokazatelné seznámení žáků a rodičů s tímto nařízením. • Výchova prací - optimálním řešením náhrady škody je uvedení poškozené věci do původního stavu viníkem (u žáků 2. stupně ZŠ a střední školství) či za pomoci rodičů (žáci 1. stupně ZŠ), a to vlastními silami, lidskou, fyzickou prací (za předpokladu, že ještě lze vandalsky poškozenou věc opravit). • Průběžná prevence během celého školního roku. • Trénink zvládnutí vlastní agresivity, nácvik odolnosti proti stresu v indikovaných případech. <p>Snažte se vždy dobrat příčiny daného jednání a s ní následně pracovat. V případě, že se práce s příčinou vymyká vašim možnostem nebo pro ni nemáte zákonné opodstatnění, hledejte na vás navazující</p>

	<p>instituci nebo organizaci, která s příčinou pracovat může a umí, a zprostředkujte kontakt mezi ní a žákem nebo žákyní, kteří se vandalismu dopustili (PPP, SVP).</p> <p>Nevhodné postupy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bagatelizace a přehlížení prvních náznaků problému; • ambivalence k problému; • apatie k problému; • zesměšňování problému a jeho aktérů; • pouhé pasivní předávání informací (např. holé informace typu: „vandalismus je špatný“, „nesmíte ničit vybavení třídy“); • nekomunikace mezi učitelem a žákem, učitelem a zákonným zástupcem; • nezdravá komunikace; • potlačování diskuse; • stigmatizování žáků, kteří se vandalského činu dopustili; nerespektování názorů žáků.
<p>Možnosti a limity pedagoga - školy</p>	<p>Největší devízou pedagoga je jeho sociálně a psychicky vyvrálá a stabilní osobnost. Jeho možnosti spočívají v dovednostech, které mu napomáhají při prevenci a řešení vandalismu ve škole, a to dovednosti, jako jsou: kritické myšlení, kreativní myšlení, schopnost konstruktivního řešení problémů, umět se rozhodovat. Dále asertivní dovednosti, schopnost empatie a komunikační dovednosti – motto „Pojďme si o tom promluvit“.</p> <p>Pedagog, resp. škola by měla také pracovat se zákonnými zástupci, rodiči, a to ve smyslu jak prevence, tak řešení již vzniklého vandalismu.</p> <p>Pedagoga významně limituje ochota či neochota zákonných zástupců – rodičů spolupracovat při řešení výchovných problémů. Pedagog musí být schopen zdravé, otevřené a konstruktivní komunikace s rodiči k vyřešení problému. Musí být připraven u rodičů nejen na prostou neochotu, ale také na jejich manipulativní až agresivní chování, v těchto případech lze využít v komunikaci služeb mediátora.</p> <p>Komunikace s rodinou ze strany pedagoga by měla být přátelská, bez odsuzování a nálepkování dítěte.</p> <p>Škola by vůči rodičům a zákonným zástupcům, formou neformálních vztahů, které lépe přispívají k řešení rizikového chování, měla vyvíjet osvětovou činnost v oblasti zdravého životního stylu, v prevenci problémů ve vývoji a výchově dětí, motivovat zákonné zástupce ke spolupráci na realizaci preventivních programů.</p> <p>Pedagog resp. škola by měla nenucenou formou spolupracovat s rodiči – besedy s rodiči pro zajištění jejich informovanosti o příznacích a důsledcích rizikového chování žáků, doporučit rodičům jak správně reagovat při vzniku rizikového chování a nabídnout možnost konkrétního řešení. Škola by vůči rodině měla vystupovat se snahou o pochopení konkrétní rodiny rizikového žáka a oceňovat zákonné zástupce za jejich zapojení v řešení problémů. Škola musí nabídnout rodičům a zákonným zástupcům poradenské služby</p>

	<p>metodika prevence a zajistit služby specializovaných poradenských a preventivních zařízení.</p> <p>Pedagog je ve své činnosti dále limitován klimatem školy, přičemž otevřené klima školy je prezentováno vzájemnou důvěrou, zaujetím učitele pro svoji práci. Ředitel školy jde svým podřízeným osobním příkladem, učitelé a vedení školy spolupracují, pomáhají si navzájem. Opakem je uzavřené klima školy, které se vyznačuje nedůvěrou, nechutí do práce, ředitel řídí školu byrokraticky, formálně, neosobně, neocení učitelovu práci, lpí na nepodstatných věcech, k vandalismu je apatický, benevolentní.</p>
<p>Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět (rodiče, PPP, OSPOD, Policii ČR atd.).</p>	<p>Vandalismus páchaný na půdě školy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. zákonné zástupce (vždy u nezletilých žáků); 2. zákonné zástupce (se souhlasem zletilého žáka); 3. při odmítnutí spolupráce rodičů, zákonných zástupců nebo při opakovaném vandalismu vyrozumět OSPOD (obecní úřad); 4. pokud nedojde ke smíru – náhrada vzniklé škody, ohlásit věc Policii ČR (do 5 000 Kč řešeno jako přestupek, nad 5 000 Kč řešeno jako trestný čin); 5. při každém vandalském činu podávat vždy objektivní informace pedagogickému sboru, vychovatelům, žákům a rodičům, aby bylo zamezeno „informačnímu šumu“ a překrucování stavu věci; 6. při opakovaném vandalismu stejným žákem oslovit pedagogicko-psychologické poradenství nebo střediska výchovné péče (souhlas rodičů, zákonných zástupců, u nezletilých i zletilých žáků).
<p>Doporučené odkazy (internetové, literatura apod.)</p>	<p>Internetové odkazy:</p> <p>Ministerstvo školství a mládeže http://www.msmt.cz/</p> <p>Pedagogicko-psychologické poradny (seznam poraden v ČR)</p> <p>Střediska výchovné péče (seznam středisek v ČR)</p> <p>Prevence rizikového chování http://www.prevence-info.cz/</p> <p>Klinika adiktologie, časopis Adiktologie http://www.adiktologie.cz/</p> <p>Život bez závislostí, časopis Prevence http://www.zivot-bez-zavislosti.cz/</p> <p>SANANIM z. ú. http://www.sananim.cz/</p> <p>Prevence sociálních patologií http://www.prevence.net/</p> <p>Společnost pro prevenci o. s. http://www.sppr.cz/</p> <p>3. – 4. třída – Chování v dopravních prostředcích "Už dost – vandalismus"</p> <p>Ostrov radosti – Středisko volného času Zlín http://www.ostrovzl.cz/prevence/kriminalita-delikvence-vandalismus/ Prevence rizikového chování http://www.prevence-info.cz/vyzkumy/prehled/trch/vandalismus</p> <p>Šance dětem http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/rizikove-chovani-ditete/vandalismus.shtml</p> <p>Škola za oponou – sociálně patologické jevy u dětí a mládeže http://www.benepal.cz/files/project_3_file/Vandalismus-aktualizovana-publikace.pdf</p> <p>KAPLANOVÁ, J. <i>Vandalismus, vandalství - projev mladé generace.</i></p>

	<p>Brno, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, https://stag.utb.cz/portal/studium/prohlizeni.html?pc_pagenavigation&lstate=H4sIAAAAAAAAAAGNgYGBkYDE2NzASZmQAsTmKSxJLUr1TK8E8EV1LIyNjY3MjA2MzC1MTc3MjSwtToAwDALXQWhs4AAAA</p> <p>KAPLANOVÁ, J. <i>Vandalismus jako patologický problém české společnosti</i>. Brno, 2014. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. https://stag.utb.cz/portal/studium/prohlizeni.html?pc_pagenavigation&lstate=H4sIAAAAAAAAAAGNgYGBkYDE2NzASZmQAsTmKSxJLUr1TK8E8EV1LIyNjY3MjA2MzC1MTc3MjSwtToAwDALXQWhs4AAAA</p> <p>Odborná literatura:</p> <p>ANTIER, E. <i>Agresivita dětí</i>. (Přel. Křížová, K.) 1 vyd. Praha: Portál, 2004</p> <p>BARGEL, Miroslav a Pavel MÜHLPACHR. <i>Inkluze versus exkluze - dilema sociální patologie</i>. 1. vyd. Institut mezioborových studií, 2010</p> <p>ČÁP, J., MAREŠ, J. <i>Psychologie pro učitele</i>. 2. vyd. Praha: Portál, 2007</p> <p>DOŇKOVÁ, O., NOVOTNÝ, J. S. <i>Vývojová psychologie prosociální pedagogie</i>. Brno: IMS, 2009</p> <p>DUBSKÝ, J., URBAN, L. <i>Sociální deviace</i>. 1 vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2005</p> <p>ELLIOT, J., PLACE, M. <i>Dítě v nesnázích</i>. (Přel. Kubátová, J., Štěpo, J.) 1. vyd. Praha: Grada, 2002</p> <p>FISHER, S., ŠKODA, J. <i>Sociální patologie</i>. 1. vyd. Praha: Grada, 2009</p> <p>FISCHER, S., ŠKODA, J. <i>Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení</i>. 2., rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada, 2014</p> <p>HLADÍLEK, M.. <i>Sociálně patologické jevy a výchova</i>. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského s.r.o., 2004</p> <p>HOŁYST, B., <i>Wandalizm: aspekty socjologiczne, psychologiczne i prawne</i>. Wyd. 1. Warszawa: Państwowe Wydawn. Nauk., 1984</p> <p>JANIKOVÁ, H. <i>Vandalismus, kriminalita, delikvence, prostituce</i>: Benepal, a. s., 2012</p> <p>JINDROVÁ, M. <i>Rizikové chování dětí a jeho právní dopady. Příručka učitele</i>. Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga. 2012</p> <p>KRAUS, B., HRONCOVÁ, J. a kol. <i>Sociální patologie</i>. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010</p> <p>KYRIACOU, CH. <i>Řešení výchovných problémů ve škole</i>. Vyd. 1. Překlad Dagmar Tomková. Praha: Portál, 2005</p> <p>LAZAROVÁ, B. <i>První pomoc při řešení výchovných problémů</i>. 1 vyd. Praha: Agentura STROM, 1998</p> <p>LÖRINCOVÁ, L., MÁDROVÁ, L. a PAVLJUK, D., <i>Volnočasové aktivity pro děti</i>. Vyd. 1. Boskovice: Albert, 2009</p> <p>MARTÍNEK, Z. <i>Agresivita a kriminalita školní mládeže</i>. 1. vyd. Praha: Grada, 2009</p> <p>MAZÁNKOVÁ, L. <i>Typologie výchovných potíží</i>. Brno: IMS, 2007</p>
--	---

	<p>MIOVSKÝ, M. et al. <i>Prevence rizikového chování ve školství</i> (2nd ed.). Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze v Nakladatelství Lidové noviny. 2015</p> <p>MIOVSKÝ, M. et al. <i>Programy a intervence školské prevence rizikového chování v praxi</i> (2nd ed.). Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze v Nakladatelství Lidové noviny. 2015</p> <p>MIOVSKÝ, M. et al. (2015). <i>Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování</i> (2nd ed.). Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze v Nakladatelství Lidové noviny.</p> <p>Mühlpachr, P. <i>Sociopatologie</i>. Brno: IMS, 2009</p> <p>Ronenová, T. <i>Psychologická pomoc dětem v nesnázích</i>. (Přel. Možný, P.) 1. vyd. Praha: Portál, 2000</p> <p>SEKOT, A. <i>Úvod do sociální patologie</i>. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010</p> <p>SOUĐKOVÁ, Šárka a František BARTOŠ. <i>Narcismus: skrytá dimenze soudobé společnosti</i>. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2012, 99 s. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky), 7/2012</p> <p>SOCHUREK, J. <i>Úvod do sociální patologie</i>. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2009</p> <p>VYKOPALOVÁ, H. <i>Sociálně patologické jevy v současné společnosti</i>. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001</p> <p>ZIMBARDO, P. G. <i>Moc a zlo: sociálně psychologický pohled na svět</i>. Překlad Václav Břicháček a Lucie Čermáková. Praha: Moraviapress, 2005</p>
--	--